וישלח ב

א. בפסוקי[1] „וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה" מעתיק רש"י את התיבות[2] „וישב ביום ההוא עשו לדרכו", ומפרש: „עשו לבדו[3], וד' מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד".

וכבר שקו"ט במפרשים מנין לו לרש"י בפשוטו של מקרא שהד' מאות איש נשמטו מאצל עשו, ולא הלכו עמו. וכמו גבי יעקב, שנאמר[4] „ויעקב נסע סכותה" ולא נזכר ע"ד „העם אשר אתו"[5] — (כיון שטפלים אליו) — כך גם בעשו לא חש הכתוב לפרטם להיותם טפלים אליו.

הרא"ם מחלק, דכיון שעשו ביקש מיעקב „אציגה נא עמך מן העם אשר אתי"[6], הי' צריך הכתוב לפרש שהעם לא נשאר עם יעקב, כי יעקב לא רצה טובה זו[7]. וכבר השיגו עליו[8], שדבר זה כבר מובן ממענה יעקב „למה זה אמצא חן בעיני אדוני"[6] (וכפרש"י „למה זה תעשה לי טובה זו שאיני צריך לה, אמצא חן . . ולא תשלם לי עתה שום גמול").

בגור ארי' פי' שרש"י דייק להי כי „הוי למיכתב וישב עשו ביום ההוא, מאי וישב ביום ההוא עשו, אלא כך פירוש וישב ביום ההוא ומי הוא ששב — עשו ולא אנשיו".

ולכאורה גם פירוש זה צ"ע, שהרי דרך הכתובים לדבר כך, וכדמצינו ברבוי מקומות כגון דא [לדוגמא — לעיל בפ' לך לך[10] „ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו", ופירש"י „לפי פשוטו סרס המקרא, ויחלק הוא ועבדיו עליהם לילה"].

גם אינו מובן, למה העתיק רש"י בהד"ה גם תיבת „לדרכו"[11] — הרי אינו מפרש אלא התיבות[12] „וישב גו' עשו"[13].

ולכאורה נ"ל, שההכרח של רש"י שפירוש הכתוב הוא „עשו לבדו" אינו מדיוק לשון הכתוב, אלא מתוכן תיבות הכתוב (שהועתקו בהד"ה) — „וישב ביום ההוא עשו לדרכו", כדלקמן.

---

1) פרשתנו לג, טז.

2) כ"ה בדפוסי רש"י הנפוצים. וראה לקמן הערה 11, 13.

3) כ"ה בדפוסי רש"י הנפוצים. אבל בדפוס א' וב' דפרש"י, ובכת"י רש"י (שתחי"), ליתא תיבות אלו.

4) שם, יז.

5) פרשתנו לב, ח.

6) לג, טו.

7) ובעוד מפרשים (הואיל משה (באר היטב) ומלאכת הקודש) חילקו בין לשון „נסע" [דלשון נסיעה הוא דוקא במי שהלך עם בני ביתו — ביאורי מהרא"י (לבעל תרוה"ד) על פרש"י פרשתנו לג, יב] ולשון „וישב". אבל ראה ויצא לב, א („וישב לבן"), ועוד. וצ"ע.

8) יפה תואר (השלם) לב"ר כאן (פע"ח, טו). וראה נחלת יעקב על פרש"י.

9) וכ"ה בהואיל משה (באר היטב). באר מים חיים (לאחי המהר"ל). דבק טוב.

בבאר בשדה על פרש"י תי' שרש"י מדייק לה מתיבות „ביום ההוא" שלכאורה מיותרות, וע"ז פי' שרק עשו שב ביום ההוא, משא"כ הד' מאות איש שנשמטו מאצלו לפנ"ז. אבל פירושו צ"ע, שהרי גם בריחת ד' מאות איש היתה „ביום ההוא" (ראה לקמן הערה 37). ועוד.

10) יד, טו.

11) ולהעיר, שבדפוס א' וב' דפרש"י, וכן בכת"י רש"י (שתחי"), לא נעתק „לדרכו".

12) אבל מ"ש „ביום ההוא" י"ל (לפי הגו"א) שזה מדגיש שתיבת „עשו" היא שלא במקומה.

13) ולהעיר, שבדפוס שני וכמה כת"י רש"י (שתחי") הד"ה הוא „וישב עשו".

ב. בסוף פרשת ויצא[14] מסופר, שכ־אשר ברח יעקב מלבן, רדף לבן (עם קרוביו[15]) אחרי יעקב, ולולא שבא אל־קים אל לבן בחלום לילה[16] והזהירו מלדבר עם יעקב „מטוב ועד רע״ הי׳ מרע לו[17].

ועפ״ז קשה להבין בנדו״ד גבי עשו, שרצונו להרע ליעקב הי׳ הרבה יותר מלבן, כמ״ש[18] „וישטום עשו את יעקב גו׳ ויאמר גו׳ ואהרגה את יעקב גו״ — ולתכלית זו הלך לקראת יעקב עם ד׳ מאות איש[19], שהיתה שנאה זו כבושה אצלו במשך הרבה שנים — וכיצד יתכן שוויתר לגמרי על מזימותיו ושב ל־דרכו?

ואע״פ שבראות עשו את יעקב, „ויחב־קהו גו׳ וישקהו ויבכו״[20] — הרי לא מי־בעי לפירוש הראשון ברש״י שם „שלא נשקו בכל לבו״, ודאי קשה מדוע לא המשיך במזימותיו: אלא אפילו לפירוש השני (דעת רשב״ם) „שנכמרו רחמיו ב־אותה שעה ונשקו בכל לבו״ — הרי מדייק רש״י שזה הי׳ רק „באותה שעה״ [שזהו הטעם[21] ש„נקוד עליו״ (על תיבת „וישקהו״), שניקוד בכל מקום מורה על מיעוט בהמנוקד — כי אף שנשק אותו „בכל לבו״, מ״מ לא היתה אהבה אמי־תית, רק דרך עראי, „באותה שעה״].

ואדרבה: בפירוש הב׳ גופא, מקדים רשב״ם „הלכה היא, בידוע שעשו שונא ליעקב״, וכמשנ״ת במ״א[22] דיוק ל׳ זה (ששנאת עשו ליעקב הו״ע של „הלכה״) — דכמו שלא יתכן ביטול או שינוי בהלכות של תורה[23], כך שנאת עשו היא תמידית ונצחית.

[וזהו גם דיוק ל׳ רש״י „אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו״ — ע״ד שמצינו ב„הלכה״, שישנו ענין של „הוראת שעה״, שעושים שלא כהלכה (כאליהו בהר הכרמל)[24], שגם אז ההלכה היא בתקפה ולא נשתנית[25], אלא שיש הוראה לאותה שעה לעשות היפך ה־הלכה: וכך בענייננו, שגם בשעה ההיא לא נתבטלה שנאת עשו ליעקב (כי היא „הלכה״), אלא שלפי שעה נשקו בכל לבו].

ומזה מובן, שאחרי זה חזר עשו למצב של שנאה גלוי׳ ליעקב[26]. ועד שגם יעקב חשש מזה, וכמפורש בפרש״י על דברי יעקב לעשו „כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים״[27], שיעקב „הזכיר לו ראיית המלאך כדי שיתירא הימנו ויאמר ראה מלאכים וניצול, איני יכול לו מ־עתה״ (שזה הי׳ כבר לאחרי ש„וישקהו״); וכן פרש״י על דברי יעקב „עד אשר אבוא אל אדוני שעירה״[28] (שיעקב לא רצה שעשו ילך עמו, אלא „יעבר[28] נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי גו׳ עד אשר אבוא גו״) — „הרחיב לו הדרך,

14) לא, כב ואילך.
15) רש״י שם, כג.
16) שם, כד.
17) שם, כט. וראה רש״י פרשתנו לג, יח. רש״י תבוא כו, ה.
18) תולדות כז, מא.
19) ריש פרשתנו (לב, ז), וברש״י שם „עודנו בשנאתו״.
20) לג, ד.
21) ראה בכ״ז בארוכה לקו״ש ח״כ ע׳ 149.
22) לקו״ש שם ע׳ 150.
23) רמב״ם הל׳ יסוה״ת רפ״ט. וראה גם סוף הל׳ מגילה. ועוד.
24) רש״י ראה (יב, יג) ושופטים (יח, כב).
25) ראה רמב״ם הל׳ יסוה״ת שם ה״ג.
26) ראה גם עץ הדעת טוב (להרח״ו) פרשתנו כאן.
27) לג, יו״ד.
28) שם, יד.

שלא הי' דעתו ללכת אלא עד סוכות, אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו והוא לא הלך" — הרי שגם יעקב חשש[29] שעשו ירצה לעשות לו רעה.

ועפ"ז י"ל עוד יותר, שחשש יעקב שזו היא כוונת עשו בבקשתו "ואלכה לנגדך"[30], וכן "אציגה נא עמך מן העם אשר אתי"[6] — שחיפש אופנים איך יוכל להפיק זממו במשך הזמן[31] (וזהו הטעם שיעקב לא הסכים לכך, כי הרגיש בזה).

וע"פ כ"ז תמוה — מדוע שב עשו לדרכו תיכף "ביום ההוא", ולא המשיך בתחבולותיו להרע ליעקב[32]?

ולתרץ שאלה זו פרש"י — "עשו לב־דו, וד' מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו", ולכן לא הי' ביכולתו של עשו לעשות מאומה נגד יעקב (שהלך עם מחנה גדול כו'), כיון שנשאר לבדו. ולכן "וישב ביום ההוא עשו לדרכו".

ג. עפ"ז מתורץ גם דיוק לשון רש"י, שכ' "(נשמטו מאצלו) אחד אחד" — דלכ־אורה מנ"ל לרש"י הא (ולא שהלכו כולם בב"א). גם — למאי נפק"מ?

יש מפרשים[33], דכיון שא"ל "אציגה נא עמך וכו', ש"מ דאכתי הוו גברי עמי', וליכא למימר דכולהו בתר הכי נש־מטו[34], דלמה נשארו ע"ע ולא נשמטו מיד, אלא שצ"ל שהיו נשמטים א' א' כדי שלא ירגיש עשו שהולכים, ובשעה דא"ל אציגה וכו' אכתי הוו קיימי קצתם". ויש שפירשו[35] שרש"י כ' זה מסברא, "כיון שעשו הי' אדוניהם מסתמא יראים היו לילך מבלי רשותו והיו בורחים ונגנבים מעמו אחד אחד".

בכל אופן השאלה למאי נפק"מ באיזה אופן נשמטו מאצלו, אם בבת אחת או א' א', במקומה עומדת?

וע"פ הנ"ל י"ל דרש"י קמ"ל, כי בזה מודגש עוד יותר שעשו לא נשתנה כלל, ומצדו הי' ממשיך להפיק זממו להרע ליעקב אלא שנשאר לבדו — והראי', ש־אפילו הד' מאות איש שנשמטו מאצלו לא נתבטלה שנאתם ליעקב,

כדמוכח מזה שלא נתקו את עצמם מעשו כולם ביחד בריש גלי (לעשות היפך רצונו של עשו), ורק נשמטו מאצלו א' א'; והיינו, כי היו ממשיכים להשאר עם עשו כדי להלחם עם יעקב, אלא שהיו יראים לנפשם ולכן נשמטו וברחו

[וסיבת יראתם מובנת ע"פ פרש"י לעיל[36] שעשו ואנשיו פגעו "כתות של מלאכים . . שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו ואומרים להם כו' הכו הכו כו' (עד שהיו אומרים) אחיו של יעקב הוא"[37]

— וא"כ כ"ש וק"ו שעשו לא נהפך לבו כלל.

ויש להוסיף ולהמתיק הענין ע"פ

---

29) וי"ל שזהו דיוק ל' רש"י "הלכה היא בידוע כו'" ש"הלכה" זו היא ידועה ומפורסמת לכל, ולכן חשש יעקב מעשו (אף שבאותה שעה נשקו בכל לבו). — בפשטות מוכרחת הוספת "בידוע" — שזהו פשוטו של מקרא.

30) שם, יב.

31) אבל ראה לקו"ש שם (ע' 151) באו"א.

32) ובתיב"ע כאן "ואתעביד ניסא ליעקב ותב ביומא ההוא עשו כו'".

33) משכיל לדוד.

34) להעיר מריב"א ורע"ב עה"ת כאן.

35) באר בשדה.

36) לג, ח. — וראה גם מדרש אגדה (באַבער) כאן. באר בשדה על פרש"י.

37) אלא שצע"ק למה לא התחילו להשתמט מאצלו תיכף אז (ומפורש בכתוב (לג, א) שכולם היו עם עשו כשפגש את יעקב).

פרש"י הנ"ל עה"פ[28] „עד אשר אבוא גו'" – „הרחיב לו הדרך כו' אם דעתו לעשות לי רעה ימתין כו', ואימתי יקל בימי המשיח שנאמר[38] ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", שיש לומר, שבזה מרמז רש"י, ששנאת עשו ליעקב באופן של „הלכה", היא (לא רק בעשו עצמו, אלא) גם בכללות האומה דעשו, „עשו הוא אדום"[39] [וכמובן גם מפרש"י לפני זה עה"פ[40] „ולאום מלאום יאמץ" – „אין לאום אלא מלכות", „כשזה קם זה נופל"], ולכן „הרחיב לו הדרך" עד עת קץ, כי עד אז ישנה ה„הלכה" ד„עשו שונא ליעקב" ודעתו לעשות לו רעה.

וזהו שמדייק רש"י, שגם אצל אנשי עשו לא נתבטלה שנאתם ליעקב, ובעצם היו נלחמים עמו, אלא שמצד יראתם אותו נשמטו וברחו לנפשם.

ד. ובדרך זו יש לבאר גם המשך פרש"י כאן, וז"ל: „והיכן פרע להם הקב"ה (לד' מאות איש), בימי דוד שנאמר[41] כי אם ד' מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים".

ותמוה, שהרי לכאורה, זה אינו אלא דברי אגדה, ואינו ענין לפשוטו של מקרא, ומה מקום להביאו בפרש"י על התורה[42] (שלא בא אלא לפשוטו של מקרא, או לאגדה המיישבת דברי המקרא[43]). ורש"י לא הקדים שהם דברי אגדה.

וביותר תמוה לשון רש"י „והיכן פרע כו'", כאילו שזהו ברור בפשוטו של מקרא שמגיע להם שכר, והשאלה היא רק „והיכן פרע"?!

ויש לומר, ע"פ פרש"י לעיל[44] גבי בנות לוט, ששם מפרש שהצעירה ש„קראתו בלשון נקי'", „קבלה שכר בימי משה כו'" – למדים מזה, שאף שכללות מעשי' לא היו כדבעי, מ"מ קבלה שכר על הפרט ש„קראתו בלשון נקי'", וכן לומדים מזה שפרעון שכר זה יכול להיות לאחרי כמה דורות: וזהו גם פירוש רש"י כאן – „היכן" הוא השכר של ד' מאות איש אלה, ומפרש „בימי דוד"[45].

ועדיין צ"ע: פשוט שאין ענינו של רש"י בפירושו לבאר בכלל הנהגת הקב"ה (אם ואיך פרע הקב"ה את ד' מאות אנשי עשו), אלא ודאי שדבר זה נוגע להבנת המקרא כאן.

[בגור ארי' כ' שרש"י מביא זה לרא"ש שהם נשמטו מעשו. אבל פירוש זה צע"ג, דערבך ערבא צריך: מהי הרא"ש בפשט

38) עובדי' א, כא.

39) פרשתנו לו, א. שם, ח.

40) תולדות כה, כג ד"ה ושני לאומים וד"ה מלאום יאמץ.

41) ש"א ל, יז.

42) ובמדרש לקח טוב כאן הביא רק הא דנשמטו מאצלו, ולא ההמשך „והיכן פרע כו'".

43) רש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ.

44) וירא יט, לז. וראה גם רש"י שם יח, ד. נח ט, כג. – וברש"י משפטים (כב, ל) „אין הקב"ה מקפח שכר כל בריי".

45) והיינו ג"כ לאחרי כמה דורות (ולא שהם הם ד' מאות אנשי עשו) – ראה מלאכת הקודש על פרש"י. וראה גם יפה תואר (השלם) ונזר הקודש (השלם) לב"ר כאן.

וי"ל שלכן העתיק רש"י מהכתוב תיבת „נער"* – להדגיש שאינם אנשים ההם (שאז לא היו נערים, אלא אדרבה, זקנים קרובים לז' מאות שנה!). ובלאה"כ מופרך לפרש כן, כי לא נזכר בשום מקום שקרה נס כזה באנשים אלה.

*) אלא שבדפוס שני דפרש"י (ועוד), וכן בכמה כת"י רש"י (שחס"י), לא נעתק תיבת „נער". וראה ב"ר הוצאת תיאודור־אלבק שם בחילופי נוסחאות והערות.

שהצלת ד' מאות איש בימי דוד היא השכר של ד' מאות אנשי עשו?! ובכלל, מה חסר בראי' מלשון הכתוב (כפירוש הגו"א הנ"ל ס"א), או מתוכן הכתוב (כנ"ל ס"ב), עד שהוצרך רש"י להוסיף ראי' זו?].

גם יש לדייק בלשון רש"י:

א) מקורו של פירוש זה הוא בברא־שית רבה על אתר[46], אבל שם הלשון „אימתי פרע", ורש"י שינה וכתב „והיכן פרע"?

ב) במדרש הלשון „(ואימתי פרע כו') להלן ולא נותר מהם איש כי אם ד' מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים וינוסו", ואילו בפרש"י הלשון „בימי דוד שנאמר כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים".

וצ"ע בלשון רש"י, שמחד גיסא נחית לפרש יותר, שלכן לא סתים (כבמדרש) „להלן" אלא מוסיף ומבאר שזה הי' „בימי דוד"; ולאידך, בנוגע לגוף השכר, משמיט התיבות שבהן מפורט השכר — דהיינו תחילת הכתוב „ולא נותר מהם איש" (שהשאר נהרגו), וסיום הכתוב „וינוסו"[47] (שהם ניצלו)!

ג) לאידך, אף שרש"י קיצר בהבאת לשון הכתוב, מ"מ דייק להעתיק התיבות „אשר רכבו על הגמלים" שלכאורה אינן מוסיפות בהבנת השכר.

ה. אבל, ע"פ משנת"ל שכוונת רש"י היא לדייק ולהדגיש שגם הד' מאות איש לא נשתנה לבם לטוב כלל, י"ל, שזוהי גם כוונתו בהמשך פירושו, לחזק ענין זה, כי באופן שכרם של אנשים אלה מודגש איך שבעצם לא נשתנו לטוב.

[ולכן מדייק רש"י „והיכן פרע כו'" (ולא נקט „ואימתי"), כי כאן לא נוגע מתי נפרע להם אלא באיזה אופן פרע להם הקב"ה, וזה נכלל בשאלת „והיכן", היינו לא רק „באיזה זמן", אלא באיזה ענין ואופן].

וע"ז מביא רש"י שזה הי' „בימי דוד", והיינו שהם נלחמו נגד דוד, כלומר, שאלה שקיבלו השכר לא היו אנשים צדיקים, אדרבה, הם נלחמו נגד דוד מלך ישראל. ועוד זאת, שפרעון השכר הי' במצב זה עצמו, שבה בשעה שנלחמו נגד דוד ניצלו.

וע"פ הנ"ל מובן טעם הדבר, כי זה מדגיש תוכן הענין שעבורו בא להם שכר זה. שהרי אנשי עשו לא נשתנה לבם, ועוד זאת, שמה שנשמטו מעשו, הוא לא מפני שנשתנו לטובה, אלא אך ורק כדי להציל את עצמם (מיראת יעקב כנ"ל). אך מ"מ, כיון שבפועל באה ע"ז טובה ליעקב, שעשו נשאר לבדו ולא הי' יכול להזיקו, לכן קיבלו שכר[48], ושכר עד"ז, שאע"פ שלחמו נגד דוד, והפסידו במלחמה, מ"מ בפועל ניצלו מהריגה ממש.

ויש לומר, שזהו הטעם שרש"י משמיט תחילת הכתוב וסופו ומביא רק „אשר רכבו על הגמלים", כי אין כוונתו להגדיל שכרם (שניצלו אף שהשאר נהרגו), אלא אדרבה, להקטין אותו[49] (בהתאם

46) פע"ח, טו.

47) כ"ה בדפוס שני דפרש"י ודפוסים הנפוצים. ובדפוס א' וכמה כת"י רש"י (שתח"י) נעתק גם „וינוסו".

48) ע"ד שנת' במ"א (לקו"ש חכ"א ע' 50) בפירוש „פעולתו אשר עבד בה" הנאמר גבי נבוכדנאצר (יחזקאל כט, כ).

49) ולהעיר מל' רש"י „פרע להם הקב"ה", ולא

לכך שלא היתה כאן כוונת טובה ליעקב מצד אנשי עשו). ולרמז זה מעתיק רש"י רק התיבות „אשר רכבו על הגמלים", והיינו, שלא היתה כאן הצלה נסית, שהרי ד' מאות איש אלה „רכבו על הגמלים" ולכן היו יכולים לברוח.

וע"ד החידוד יש להוסיף, שבהעתקת התיבות „אשר רכבו על הגמלים" מרמז רש"י למחז"ל[50] על כתוב בתוכן זה — „ותקם[51] רבקה ונערותי' ותרכבנה על הגמלים" — „מה גמל זה יש בו סימן טומאה וסימן טהרה, כך העמידה רבקה צדיק ורשע".

ומעין זה בנדו"ד, שהי' כאן תערובת טוב ורע, שבפועל נצמחה מזה טובה ליעקב, בדוגמת הגמל ש„יש בו סימן טומאה וסימן טהרה".

ו. והנה פרשת וישלח קוראין לעולם בסמיכות לי"ט כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשולחן ע־רוך, וע"פ דברי השל"ה הידועים[52], ש־יש רמז למועדי השנה (כולל מועדים דרבנן) בהפרשיות שחלות בהן, מובן, שיש לחפש רמז להגאולה די"ט כסלו בפרשת וישלח. — נוסף על אגה"ק השייכת לי"ט כסלו בתוכנה ובהתחלתה קטונתי[53] (פסוק שמיני בפ' שמינית — וישלח).

ויש לקשר ענין האמור בפרש"י עם גאולת י"ט כסלו, ע"פ דברי אדמו"ר הזקן הידועים[54], שגאולתו היתה בעת שאמר הפסוק[55] „פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי". ומבואר בכמה מקומות[56] הפירוש בכתוב זה, דמ"ש „פדה בשלום" היינו שהפדי' גופא היא באופן של שלום, ופירוש זה מתאים עם מה שאמרו בירושלמי[57] על „כי ברבים היו עמדי", דקאי על אנשי אבשלום, שגם הם התפללו לנצחונו של דוד.

והנה פשטות הפירוש במרז"ל זה הוא, שבה בשעה שאנשי אבשלום נלחמו נגד דוד, התפללו (בלבבם) לנצחונו של דוד. ועפ"ז נמצא, שזהו ע"ד מאמר רשב"י הנ"ל בנוגע לעשו, „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו", שבזה מודגשים שני הקצוות, שאף ש„הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", וכנ"ל הפירוש בזה ששנאת עשו ליעקב היא כמו הלכה שלא שייך בה ביטול, מ"מ, אפשר לפעול עליו שלפי שעה יתהפך לאוהב (ע"ד הנ"ל שאנשי אבשלום התפללו בעודם מנגדים לדוד לנצחונו של דוד).

וזהו גם הרמז לי"ט כסלו, יום גאולת

נקט ל' „שלם"* (וכיו"ב), הרגיל יותר בענין שכר (ע"ד לשון רש"י במקומות שבהערה 44) ואדרבה — ל' „פרע" רגיל יותר לענין עונש (ראה רש"י ר"פ וארא. אחרי יח, ב. ועוד. ולהעיר מל' רש"י שמות (ה, א) „נשמטו א' א' . . ובסיני נפרע להם כו'").

50) ב"ר פ"ס, יד.

51) ח"ש כד, סא.

52) חלק תושב"כ ר"פ וישב.

*) ובא' מכת"י רש"י (שחת"י) „שילם הקב"ה גמול להם".

53) תניא אגה"ק סי' ב'.

54) באגרת שכ' לאחרי גאולתו — נדפסה בבית רבי ח"א פי"ח. ס' אגרות קודש אדמו"ר הזקן סל"ח. וש"נ.

55) תהלים נה, יט.

56) מאמרי אדה"ז הקצרים (ע' רטז). ובארוכה ד"ה פדה בשלום בשעה"ת (לאדהאמ"צ) ח"א פי"א. ועוד.

57) סוטה פ"א סה"ח (וקרבן העדה שם).

אדמו"ר הזקן, כי ענין זה, לפעול על המנגד כאשר הוא בתוקפו, עד להפכו (לפי שעה) לאוהב, קשור עם פנימיות התורה, וכמבואר בכ"מ[58] במאמר רש־ב"י[59] „מותר להתגרות ברשעים" (אפילו כאשר „השעה משחקת לו"[60]), שזהו כחו ותוקפו של רשב"י, להכניע את הרשעים גם כשהם בתוקפם. ויש לבאר השייכות לרשב"י דוקא[61], כי רשב"י גילה פנימיות התורה[62], סתים דאורייתא, שבה מתגלה סתים דקוב"ה, וכחו ית' הבלתי מוגבל[58] להכניע את הרשעים בעודם בתוקפם.

ומזה מובן גם הקשר לרבינו הזקן, שבגילוי תורת חסידות חב"ד, המשיך תורת רשב"י בהבנה והשגה, באופן ש־„יתפרנסון"[63] מיני' כאו"א, היינו שכאו"א יכול להבין ולהשיג אותה עד שתתאחד עם שכלו (כמו מזון הגוף שנעשה דם ובשר כבשרו)[64].

ועל ידי הפצת מעיינות התורה חוצה, נזכה לקאתי מר דא מלכא משיחא[65] ויקויים היעוד[66] ד„ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", תיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ וישלח תשל"ג, תשמ"ה)

---

58) ראה אוה"ת וארא ע' רלא. ד"ה ראה נתתיך תרע"ז (ע' קלג־ד). לקו"ש חט"ז ע' 74 ואילך.

59) ברכות ז, ב. מגילה ו, ב.

60) ל' הגמרא שם. וראה לקו"ש שם הערה 55.

61) נוסף על המבואר במקומות שבהערה 58 שרשב"י הוא ניצוץ של משה רבינו. ע"ש. ולהעיר מסידור עם דא"ח (דש, סע"ב. שז, ב) ועוד, שגם זה שייך להא שרשב"י גילה פנימיות התורה.

62) ולהעיר מד"ה פדה בשלום (הב') תרע"ט, השייכות דפדי' בשלום לרשב"י (ופנימיות התורה) דוקא.

63) ל' תקו"ז ת"ו בסופה. ובכסא מלך שם.

64) ראה תניא פ"ה.

65) אגרת הבעש"ט המפורסמת (נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ).

66) עובדי' א, כא. רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"א בסופה. וראה שם בסוף הפרק.